

Opetushallitus

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011

Muutokset 2025

Sisälllys

1	Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen lähtökohdat	4
1.1	Arvopohja ja tehtävä.....	5
1.2	Aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavat linjaukset.....	5
2	Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet.....	7
2.1	Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen	7
2.2	Hyvinvoinnin, tunne-elämän, ja sosiaalisen..... kehityksen tukeminen	7
2.3	Eettisen kasvun tukeminen	8
2.4	Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon	9
	edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen	9
3	Aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö	10
4	Tukea tarvitsevat lapset aamu- ja iltapäivätoiminnassa	11
4.1	Oppimisen ja koulukäynnin tukea saavat oppilaat aamu- ja iltapäivätoiminnassa	12
4.2	Yhteistyö toiminnan järjestämisessä	12
5	Toiminnan järjestäminen, suunnittelu ja arviointi kunnassa	13
5.1	Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen	13
5.2	Toiminnan suunnittelu ja arviointi.....	15
5.3	Toimintasuunnitelma	16

1 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen lähtökohdat

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain¹ mukaista perusopetuksen oppilaille suunnattua ohjattua toimintaa, jonka kokonaisuudesta kunta vastaa. Jos kunta järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa, tulee sitä tarjota kunnassa toimivien peruskoulujen ensimmäisen ja toisen luokan vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta perusopetuslain 20 c §:ssä ja 20 i §:ssä tarkoitetuille oppilaille². Kunta päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan laajuudesta.

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 48 a-48f (2003/1136)

² Perusopetuslaki (628/1998) 48b § (1090/2024)

Perusopetuslain mukaisesti Opetushallitus päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä antamalla toimintaa varten perusteet³. Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee järjestää näiden perusteiden mukaisesti. Näissä perusteissa käytetään aamu- ja iltapäivätoiminnassa olevasta perusopetuksen oppilaasta nimitystä lapsi. Toiminnassa lapsi ei ole oppilaan roolissa. Luvussa 4 käytetään oppilas nimitystä, kun viitataan perusopetuksessa määriteltyyn oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.

1.1 Arvopohja ja tehtävä

Aamu- ja iltapäivätoiminta pohjautuu perusopetuksen arvopohjaan. Toiminnan tulee perusopetuksen tavoin edistää yhteisöllisyyttä.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen yhteiskunnallisena lähtökohtana on turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen lapselle. Toiminnan keskeisenä tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä tukea myös perhettä ja koulua niiden kasvatustehtävässä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen seuraavista näkökulmista:

- Lapsen vapaa-ajan toiminnan ohjaaminen
- Lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen
- Lapsen koulunkäynnin ja oppimisen tukeminen
- Varhainen puuttuminen ja sosiaalinen vahvistaminen

1.2 Aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavat linjaukset

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla pyritään vähentämään lasten yksinäistä aikaa ilman turvallisen aikuisen läsnäoloa ja ohjausta ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminnan järjestämiseen liittyvien ratkaisujen, toimintatapojen ja toimintaympäristön tulee tukea asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa huolehditaan toimintaympäristön turvallisuudesta ja siitä, että lapset eivät joudu kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan kohteiksi.

Aamu- ja iltapäivätoiminta vahvistaa lasten itseluottamusta ja monipuolisten vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Se innostaa ja tukee lapsia myös omien vahvuuksien löytämiseen ja oman osaamisen kehittämiseen. Toiminta valmentaa itsestä huolehtimiseen ja antaa mahdollisuuksia luovaan itsensä toteuttamiseen. Hyvin ja laadukkaasti järjestetty aamu- ja iltapäivätoiminta ohjaa lasten tarpeet ja edellytykset huomioon ottaen lapsia kasvamaan vähitellen aktiiviseen, terveelliseen ja kestäväan

³ Perusopetuslaki 48 a § 3 mom. (1136/2003)

elämäntapaan sekä elämään kansainvälistyneessä ja teknologisoituneessa maailmassa. Aamu- ja iltapäivätoimintaa kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti.

Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon sekä yksilölliset että yhteisölliset näkökohdat. Aamu- ja iltapäivätoiminta on ryhmätoimintaa, ja ryhmää ohjaavat säännöt ja arvot muovaavat osaltaan lasten sosiaalista kasvua. Tavoitteena on tarjota lapsille heidän tarpeitansa vastaavaa, monipuolista ja virkistävää toimintaa sekä antaa myös mahdollisuus lepoon ja itsekseen olemiseen. Koulupäivän aikana tapahtuneet asiat ja lasten omat kokemukset tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa toiminnassa huomioon.

Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee rakentaa jatkumona varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kasvatustehtävälle. Toimintaa ohjaavat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet. Toiminnalla on oma erityisluonteensa, sillä se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sijoittuu lasten vapaa-aikaan. Lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen toteutuu parhaiten luonnollisia kasvuympäristöjä ja pedagogista osaamista hyödyntämällä ja yhdistämällä. Tavoitteena on avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri.

Lasten itsenäisyys lisääntyy kasvun myötä vähitellen, mutta lapset tarvitsevat vielä aikuisen turvaa, läsnäoloa ja ohjausta. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee olla riittävä määrä kelpoisuuden omaavia, osaavia ja ammattitaitoisia ohjaajia. Toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään eri toimijoiden välistä moniammatillista yhteistyötä ja yhteistyötä perheiden kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on lisätä tuntemusta lapsista ja auttaa heidän tarpeidensa tunnistamista sekä parantaa toiminnan laatua. Työsuhteiden pitkäkestoisuus edistää ihmissuhteiden pysyvyyttä, joka puolestaan lisää lasten turvallisuuden tunnetta ja ohjaajan mahdollisuutta tukea lasten kehitystä.

On suositeltavaa, että aamu- ja iltapäivätoiminta sisältyy kunnalliseen lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan⁴. Toimintaa järjestettäessä otetaan huomioon eri kieliryhmien tarpeet⁵ sekä eri-ikäisten lasten tarpeet. Myös eri kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten tarpeet samoin kuin paikalliset erityispiirteet otetaan huomioon mahdollisimman hyvin.

⁴ Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §

⁵ Perusopetuslaki 48 b § 3 mom. (1136/2003)

2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteet

Aamu- ja iltapäivätoiminnan yleisenä tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Toiminnan tulee lisäksi edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta.⁶ Tämä tavoite velvoittaa kaikkia aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisessä ja toteuttamisessa mukana olevia.

Kunta täsmentää perusopetuslaissa säädetty ja tässä luvussa kuvattavat yleiset tavoitteet ottaen huomioon paikalliset tarpeet, toimintaympäristön ja kunnan omat strategiset linjaukset.

2.1 Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen

Kotien työtä tuettaessa lähtökohtana on, että lapsen huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Ohjaajilla on aamu- ja iltapäivätoiminnassa ammatillinen vastuu lapsen kasvatuksesta. Ohjaajien työtä ohjaavana periaatteena on kasvatuskumppanuus, jolla tarkoitetaan ammattikasvattajien sitoutumista toimimaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena.

Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen edellyttää keskinäiseen kunnioitukseen ja tasa-arvoisuuteen perustuvaa yhteistyötä. Koteja kannustetaan osallistumaan yhteistyöhön ja edistetään huoltajien aktiivista roolia.

Aamu- ja iltapäivätoiminta ja perusopetus toimivat yhteistyössä ja kehittävät paikalliseen yhteistyöhön sopivia rakenteita ja toimintatapoja. Aamu- iltapäivätoiminta yhdessä oppilashuollon palveluita tuottavan henkilöstön kanssa tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulunkäyntiä. Yhteisen päämäärän tulee näkyä myös yksittäistä lasta koskevien asioiden hoidossa, tiedonsiirrosta ja aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstön osallistumisessa tarpeen mukaan lasta koskeviin neuvotteluihin huoltajien luvalla. Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus luo pohjan hyvälle yhteistyölle ja tiedottamiselle.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapsella voi olla huoltajan, opettajan ja ohjaajan kesken sovittavalla tavalla mahdollisuus läksyjen tekoon.

2.2 Hyvinvoinnin, tunne-elämän, ja sosiaalisen kehityksen tukeminen

⁶ Perusopetuslaki 48 a § 1 mom. (1136/2003)

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on lasten hyvinvoinnin, tunne-elämän, ja sosiaalisen kehityksen tukeminen. Ohjaajan myönteisellä suhtautumisella ja läsnäololla on tässä suuri merkitys. On tärkeää, että jokainen lapsi kokee olevansa arvostettu ja hyväksytty. Lapset tarvitsevat myös kaveripiirin hyväksyntää ja tunteen ryhmään kuulumisesta. Yhdessä toimimalla opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavia taitoja, kuten vastavuoroisuutta ja erimielisyyksien ratkaisua myönteisin keinoin. Lapsia ohjataan tunnistamaan erilaisia tunteita ja säätelemään omaa toimintaansa.

Lasten rohkaisu ja kannustaminen tukevat itsetunnon kehitystä, ja samalla lapset oppivat luottamaan omiin taitoihinsa. Osallistumisen iloa ja onnistumisen kokemuksia korostetaan. Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lasten harrastuneisuutta ja tutustuttaa mahdollisuuksien mukaan erilaisiin vapaa-ajan harrastuksiin.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee sekä kasvuympäristönä että ilmapäiriltään olla kiireetön ja turvallinen. On tärkeää, että toiminnassa lapsilla on mahdollisuus sekä levähtämiseen ja rauhoittumiseen että ulkoiluun ja fyysiseen aktiivisuuteen. Maittava välipala ja ympäristön viihtyisyys lisäävät hyvinvoinnin kokemusta.

Koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteiset linjaukset tukevat ja vahvistavat lasten hyvinvointia ja sosiaalista kehitystä. Lasten tarpeet huomioonottava moniammatillinen yhteistyö edesauttaa myös aamu- ja iltapäivätoiminnan ryhmien muodostamista ja lasten sijoittelua ryhmiin. Tavoitteena on muodostaa lasten päivästä ehjä kokonaisuus.

2.3 Eettisen kasvun tukeminen

Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lasten eettistä kasvua ja käsitystä ihmisten yhdenvertaisuudesta. Toiminnan eettisenä lähtökohtana ovat Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty perusopetuksen arvopohja sekä kodin ja koulun kanssa yhdessä sovitut kasvatukselliset periaatteet ja käytännöt. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa korostuu lapsilähtöisyys. Jokainen lapsi nähdään arvokkaana yksilönä. Lapset ovat ikä- ja kehitysvaiheensa mukaisesti itsestään ja teoistaan vastuullisia. He tarvitsevat eettisessä ajattelussaan ja vuorovaikutustaidoissaan aikuisten ohjausta. Eettisessä kasvatuksessa ja yhdenvertaisuuden tukemisessa on tärkeää erityisesti aikuisten antama malli, ryhmän vuorovaikutussuhteet sekä arkipäivän tilanteissa kohdattavat eettiset kysymykset.

Eettisen kasvun tavoitteena on vastuullisuuden ja vastavuoroisuuden ymmärtäminen. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapsia ohjataan kasvamaan vähitellen vastuuseen:

- omasta hyvinvoinnista ja terveellisistä elämäntavoista
- toisten hyvinvoinnista sekä siihen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista
- oman toiminnan aiheuttamista tunteista ja seurauksista itselle ja toisille
- ryhmän toimintaan liittyvistä säännöistä ja sopimuksista

- myönteisestä suhtautumisesta ympäristöön, luontoon ja kestäväan elämäntapaan

Yhteisöllinen vastuun, luottamuksen ja huolenpidon ilmapiiri aamu- ja iltapäivätoiminnassa edistää eettistä kasvua. Eettisessä kasvatuksessa hyödynnetään ryhmän vuorovaikutusta, eri tilanteisiin liittyviä keskusteluja, taiteen, leikin ja liikunnan tarjoamia mahdollisuuksia sekä esteettisiä kokemuksia ja toiminnallisuutta. Lasta ohjataan menettelytapoihin, joilla mahdollisia ongelmatilanteita voidaan käsitellä myönteisesti ja ratkaisukeskeisesti.

2.4 Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tavoitteena on osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen. Toiminta toteutetaan niin, että se lisää lasten onnistumisen kokemuksia ja osallisuutta. On tärkeää, että lapset tulevat kuulluksi toiminnassa ja voivat osallistua sen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Huomiota kiinnitetään tukea tarvitsevien ja eri kulttuuritaustaisten lasten osallistumisen edistämiseen. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa kunnioitetaan lasten omaa kieli- ja kulttuuritaustaa sekä elämäntapaa ja -arvoja. Samalla huolehditaan, että kukaan ei joudu muita huonompaan asemaan esimerkiksi etnisen alkuperänsä, sukupuolensa, ikänsä, uskontonsa tai vammansa vuoksi. Perusopetuksen tavoin otetaan erityisesti huomioon lapset, jotka ovat taustaltaan saamelaisia, romaneja tai maahanmuuttajia, sekä viittomakieliset lapset. Eri kulttuureihin tutustumalla voidaan monipuolistaa toimintaa, lisätä ymmärrystä ja vähentää ennakkoluuloja sekä rikastuttaa yhdessäoloa.

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla lisätään lasten tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa. Tavoitteena on, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista tukea ja ohjausta. Suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon tyttöjen ja poikien kehityksen erot ja erilaiset tarpeet.

Lasten tulee ikätasonsa mukaisesti saada itse osallistua yhteisten sääntöjen ja sopimusten muotoiluun ja saada kokemuksia osallisuudesta. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ehkäisevät kiusaamista ja syrjäytymistä. Tavoitteena on, että syrjäytymistä aiheuttavat tekijät havaitaan mahdollisimman varhain ja järjestetään tarvittavaa tukea. Tässä onnistuminen edellyttää monialaista yhteistyötä aamu- ja iltapäivätoiminnan, sosiaali- ja terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja kodin kesken.

3 Aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö

Toiminnan sisällön tulee tukea toiminnalle asetettujen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden ja kuntakohtaisen toimintasuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamista. Toiminnan järjestäjä ja toteuttaja vastaavat toimintapaikkakohtaisesta sisällön ja sen toteutuksen suunnittelusta. Sisällön suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon näiden perusteiden määräykset, toiminnassa mukana olevien lasten määrä, toiminnan monipuolisuus sekä mahdollisuus toimintojen eriyttämiseen ja pienryhmätyöskentelyyn. Huoltajille tarjotaan mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun. Toimintasuunnitelmasta ja toiminnan sisällöstä tiedotetaan huoltajille.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa korostuu lasten oikeus turvalliseen lapsuuteen ja kasvuympäristöön. Toiminnan sisällön suunnittelussa otetaan huomioon lasten tarpeet ja omat toiveet. Lapsen, huoltajan ja ohjaajan keskustelu ja tiedonvaihto siitä, millainen toiminta lasta kiinnostaa ja mikä tuottaa hänelle iloa ja virkistystä, vaikuttaa toiminnan sisällön käytännön toteutukseen. Sisältöön vaikuttavat myös paikalliset olosuhteet ja kulttuuritekijät, eri vuodenaikojen tarjoamat ja muut käytännön mahdollisuudet, yhteistyö kunnan muiden toimijoiden kanssa, ohjaajien omat vahvuudet sekä toteuttajien painotukset.

Laadukas aamu- ja iltapäivätoiminnan sisältö muodostuu lasten kannalta ehyeksi ja monipuoliseksi kokonaisuudeksi. Sen avulla vahvistetaan lasten osallisuutta ja toiminnan yhteisöllisyyttä. Toiminta tarjoaa kasvua ja kehitystä tukevaa sosiaalista vuorovaikutusta, ilon ja virkistykseen kokemuksia, esteettisiä kokemuksia ja mahdollisuuden kehittää erilaista osaamista.

Sisältöjä valittaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota lasten ikätason mukaiseen kasvuun ja kehitykseen tukevaan leikkiin, luovaan toimintaan ja myönteisiin elämyksiin. Liikkuminen ja ulkoilu sekä rentoutuminen ja levähtäminen ovat toiminnassa tärkeitä. Myös välipalan nauttimiseen liitetään kasvatuksellista ohjausta. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen ateriaritmiin sekä hyviin ruokavalintoihin ja ruokailutapoihin kiireettömässä ympäristössä.

Monipuolisella sisältötarjonnalla vahvistetaan lasten kulttuurista identiteettiä. Suomalaiseen ja muihin, lasten eri kulttuuritaustoihin liittyviin perinteisiin tutustutaan mm. laulujen, leikkien ja juhlien avulla. Sisältö voi liittyä erilaisiin tavoitteellisiin harrastuksiin ja muuhun kehitystä tukevaan toimintaan. Toiminta voi tarjota lapsille mahdollisuuden myös oman harrastuksen löytämiseen. Koulun kerhotoimintaan ja taiteen perusopetukseen osallistuminen voi olla osa lapsen aamu- ja iltapäivätoimintaa.

Aamu- ja iltapäivätoiminta kootaan seuraavista sisällöllisistä kokonaisuuksista:

- eettinen kasvu ja yhdenvertaisuus
- leikki ja vuorovaikutus

- liikunta ja ulkoilu
- ruokailu ja lepo
- kulttuuri ja perinteet
- käden taidot ja askartelu
- kuvallinen, musiikillinen, kehollinen ja kielellinen ilmaisu
- mediataidot
- arkiaskareet, elinympäristö ja kestävä elämäntapa
- erilaiset tiedolliset ja taidolliset aihepiirit

4 Tukea tarvitsevat lapset aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Aamu- ja iltapäivätoiminta vahvistaa lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Silloinkin, kun kyse on perusopetuslain mukaisesti⁷ oppimisen ja koulukäynnin tukea tarvitsevista lapsista, toiminnan järjestämisen ja toteuttamisen lähtökohtana ovat aamu- ja iltapäivätoiminnan yleiset tavoitteet ja sisällöt. Työskentelytapojen ja toimintaympäristön suunnittelussa tulee ottaa huomioon lasten ikä ja kehitysvaihe sekä yksilölliset tarpeet. Toiminnan tulee tukea itsetunnon ja omatoimisuuden kehitystä, sosiaalista kasvua sekä itsenäistymistä lasten omien edellytysten mukaisesti. Lapsia kannustetaan aloitteellisuuteen ja aktiivisuuteen. Heille tarjotaan mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin ja yhdessä toimimiseen.

Toiminnan ja ajankäytön suunnittelu ja selkeys sekä tilanteiden ennakointi ovat erityisen tärkeitä kehityksessään tukea tarvitseville lapsille. Leikin merkitys korostuu varsinkin nuorimpien osalta. Monipuolinen toiminta ja toiminnalliset työtavat edistävät lasten kehitystä. Liikunta, pelit ja leikit ovat hyviä välineitä myös sääntöjen noudattamisen ja itsesäätelyn harjaannuttamiseen. Yhdessä toimimisen taitoihin ja myönteisen vuorovaikutuksen edistämiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Tilojen ja välineiden tulee olla myös tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin sopivia. Huomiota kiinnitetään muun muassa tilojen kokoon, muunneltavuuteen ja esteettömyyteen sekä kulkureittien toimivuuteen. Oikein suunnitelluilla ratkaisuilla tuetaan lasten omatoimista ja helppoa liikkumista ja toimimista tiloissa. Värienkäytöllä ja valaistuksella voidaan vaikuttaa ympäristön hahmottamiseen ja antaa virikkeitä. Toiminnassa huolehditaan aina lasten psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta.

⁷ Perusopetuslaki (1998/268) 20 a § (1090/2024)

Ohjaajien ammatillista osaamista työskentelyssä tukea tarvitsevien lasten kanssa vahvistetaan mm. perehdytyksen avulla. Ohjaajien työtä voidaan tukea myös erityisopettajien tai oppilashuoltohenkilöstön antaman konsultaation avulla. Yhteistyö koulun kanssa lisää oppilaantuntemusta ja täydennyskoulutus varmistaa osaamista.

4.1 Oppimisen ja koulukäynnin tukea saavat oppilaat aamu- ja iltapäivätoiminnassa

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen.¹ Oppimisen ja koulukäynnin tuen toteuttamisesta määrätään Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (luku 7). Opetuksen järjestäjän on varmistettava oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt esi- ja perusopetuksessa⁸. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja oppilaiden tarpeiden mukaan. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömät, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia.⁵ Oppimisen ja koulukäynnin tuki järjestetään lapselle koulupäivän aikana. Aamu- ja iltapäivätoiminta voi osaltaan tukea oppilaiden hyvinvointia, kehitystä ja koulukäyntiä sekä tarjota hänelle turvallisen ympäristön.

Oppilaat, joille on tehty tukea koskeva päätös⁹ tai joilla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite^{10 11} voivat hakea aamu- ja iltapäivätoimintaan koko perusopetuksen ajan. Mikäli mahdollista, näiden oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään muun aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä. Jos oppilaiden tarpeet sitä edellyttävät, voidaan toiminta järjestää myös omissa ryhmissä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen mahdollisuuksien mukaan oman ikäkauden mukaisissa ryhmissä tukee oppilaiden kehitystä.

On tärkeää, että koulussa nähdään aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjoamat mahdollisuudet oppilaan koulukäynnin ja oppimisen tukemiseen.

4.2 Yhteistyö toiminnan järjestämisessä

Toiminnan järjestelyjä suunniteltaessa yhteistyö huoltajan, koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan kesken on erityisen tärkeää. Huoltajan ja mahdollisesti koulun henkilöstön kanssa sovitaan, miten oppimisen ja koulukäynnin tukea saavan oppilaan tarpeet sekä muut lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvät tavoitteet otetaan huomioon

⁸ Perusopetuslaki 20 b § (1090/2024)

⁹ Perusopetuslaki 20 c ja 20 i § (1090/2024). 1.8.2026 saakka voimassa Perusopetuslaki 48 b (2010/642)

¹⁰ Perusopetuslaki 48 b § (1090/2024).

¹¹ Laki oppivelvollisuudesta 2 § (1091/2024)

aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Moniammatillinen yhteistyö lisää edellytyksiä oppilaan riittävään tukemiseen.

Tiedot tuen antamisesta, näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilasta koskevien salassa pidettävien tietojen luovuttaminen aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstölle edellyttää huoltajan antamaa yksilöityä tiedonsiirtolupaa. Toiminnan järjestäjänä kunnan tulee huolehtia siitä, että aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävissä toimivat henkilöt perehdytetään henkilötietojen käsittelyyn, salassapitoon ja vaitiolovelvollisuuteen liittyviin säädöksiin sekä lastensuojelulain velvoitteisiin¹²

Oppilailla, joille on tehty oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva päätös voi kunnan päätösten mukaisesti olla oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen. Sekä näiden että muiden kuljetukseen oikeutettujen oppilaiden osalta tulisi myös aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestettäessä pyrkiä siihen, että ~~ko~~ oppilailla on mahdollisuus käyttää koulukuljetusetuutta¹³. Silloin kun kuljetukset järjestetään, tulee huolehtia turvallisuudesta, vastuunjaosta ja kaikkien toimijoiden riittävästä ohjeistuksesta.

5 Toiminnan järjestäminen, suunnittelu ja arviointi kunnassa

Kunnalla on kokonaisvastuu perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä säädösten ja tämän määräyksen mukaisesti.

Kunta päättää johtosäännössään, minkä hallintokunnan alaisuuteen toiminta sijoitetaan kuntalain¹⁴ säännösten mukaisesti. Johtosäännössä määrätään, kuka viranhaltija tai mikä toimielin toiminnasta vastaa.

5.1 Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen

Kunta voi järjestää toimintaa itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa tai hankkia palvelun ostopalveluna muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta tai antamalla avustusta palvelujen tuottajalle¹⁵. Kunta voi käyttää edellä mainittuja toiminnan

¹² Lastensuojelulaki 25 § 417/2007

¹³ Perusopetuslaki 48 b § 3 mom. 1136/2003

¹⁴ Kuntalaki (365/1995) 16 § 1 mom. ja 50 § 1 mom. (1068/2008) ja 2 mom.

¹⁵ Perusopetuslaki 48 b § 3 mom. 1136/2003)

järjestämistapoja myös samanaikaisesti. Julkisia palvelujen tuottajia ovat kunnat, kuntayhtymät sekä seurakunnat ja seurakuntayhtymät. Yksityisiä palvelujen tuottajia ovat esimerkiksi järjestöt, yhdistykset, yhtiöt ja muut palvelujen tuottajat. Kunnan ja palveluntuottajan välille laaditaan sopimus.

Kunnan järjestäessä tai hankkiessa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa, sitä tulee tarjota kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta oppilaille, joilla on perusopetuslain mukainen päätös tuen toteuttamisesta¹⁶. Tällöin kunta saa toimintaan valtionosuutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain¹⁷ mukaisesti. Valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että toimintaa järjestetään edellä mainituille lapsiryhmille. Kunnan tulee toimintasuunnitelmansa mukaisesti tiedottaa toiminnasta ja toiminnan järjestämistavoista kuntalaisille.

Lapsen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan on huoltajalle vapaaehtoista. Toimintaa tulee tarjota joko 570 tai 760 tuntia koulun työvuoden aikana kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella¹⁸. Perheet hyödyntävät tarjolla olevan toiminta-ajan tarpeidensa mukaisesti. Toimintaa voidaan järjestää koulun työvuoden aikana arkipäivisin esimerkiksi keskimäärin 3 tai 4 tuntia päivässä, joko aamu- tai iltapäivätoimintana tai molempina. Sitä voidaan järjestää arkipäivinä pääsääntöisesti kello 7.00–17.00 välisenä aikana. Tarkoituksenmukaista on ajoittaa aamu- ja iltapäivätoiminta sellaiseen ajankohtaan, jolla mahdollisimman hyvin voidaan välttää lasten yksinolo ja tukea koulunkäynnin, vanhempien työelämän ja perheiden vapaa-ajan yhteensovittamista. Otettaessa lapsia aamu- ja iltapäivätoimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita¹⁹. Aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan määrätä kuukausimaksu²⁰.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvalla lapsella on tarjottava välipala²¹. Välipalat suunnitellaan monipuolisiksi ja vaihteleviksi siten, että ne noudattavat kansallisia ravitsemussuosituksia ja ottavat huomioon ruokailuun liittyvät erityistarpeet.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvilla lapsilla on oikeus turvalliseen toimintaympäristöön²². Toiminnassa käytetään koulun tai muita toimintaan soveltuvia lähiympäristön tiloja. Toiminnan järjestäjänä kunnan tulee varmistaa, että tilat ja välineet ovat toimivia, turvallisia ja tarkoituksenmukaisia. Toimintapaikassa tulee olla voimassa oleva turvallisuus- ja pelastussuunnitelma. Koulutilojen käytön suunnittelussa,

¹⁶ Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024)

¹⁷ Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (635/1998) 5 § 3 a (1137/2003)

¹⁸ Perusopetuslaki 48 b § 4 mom. (1081/2006)

¹⁹ Perusopetuslaki 48 b § 2 mom. (1136/2003)

²⁰ Perusopetuslaki 48 f 1 mom. (1081/2006)

²¹ Perusopetuslaki 48 d § (1136/2003)

²² Perusopetuslaki 48 d § (1136/2003)

koulurakennusten korjauksissa ja uusien koulujen rakentamisessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon aamu- ja iltapäivätoiminnan tilatarpeet. Toimintaympäristön tulee tukea toiminnalle asetettuja tavoitteiden saavuttamista, ja sitä suunniteltaessa tulee ottaa turvallisuuden lisäksi huomioon toiminnan luonne ja tarkoitus, lapsen kiinnostuksen kohteet ja toiminnan monipuolisuus.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa sattuneen tapaturman hoito on lapselle maksuton²³. Kunta voi ottaa vakuutuksen aamu- ja iltapäivätoiminnassa oleville lapsille.

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee olla toiminnan järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä ammattitaitoisia ohjaajia²⁴. Lain mukaan kunnan tulee varmistaa ohjaajien määrän ja osaamisen lisäksi se, että niiltä henkilöiltä, jotka työskentelevät henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa alaikäisen kanssa ilman huoltajan läsnäoloa, pyydetään nähtäväksi ote rikosrekisteristä.²⁵

Aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstö ei saa sivullisille ilmaista lasta tai hänen huoltajaansa koskevia salassa pidettäviä tietoja tai luovuttaa salassa pidettäviä asiakirjoja. Tietojen ilmaiseminen ja asiakirjan luovuttaminen on mahdollista vain huoltajan yksilöidyn suostumuksen perusteella²⁶. Perusopetuksesta ja siihen liittyvästä oppilashuollosta vastaavat henkilöt voivat luovuttaa aamu- ja iltapäivätoiminnasta vastaaville henkilöille toiminnan asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaan, aikaisemman järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava opetuksen tai toiminnan järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä²⁷.

5.2 Toiminnan suunnittelu ja arviointi

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestävän kunnan tulee hyväksyä perusopetuslaissa tarkoitettua aamu- ja iltapäivätoimintaa varten toimintasuunnitelma²⁸, joka on laadittu Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet ja paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Toimintasuunnitelman tarkoituksena on tukea aamu- ja iltapäivätoiminnan paikallista järjestämistä ja kehittämistä sekä lisätä toiminnan suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä.

²³ Perusopetuslaki 48 d § (1136/2003)

²⁴ Perusopetuslaki 48 e § (1136/2003)

²⁵ Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002) 2 § 2 mom. (1138/2003)

²⁶ Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

²⁷ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (642/2009)

²⁸ Perusopetuslaki 48 b § 4 mom. (1136/2003)

Kunnan tulee myös arvioida antamaansa tai hankkimaansa aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.²⁹

Kunta päättää johtosäännössään, minkä hallintokunnan alaisuuteen toiminta sijoitetaan kuntalain³⁰ säännösten mukaisesti. Johtosäännössä on hyvä määrätä myös, minkä viranhaltijan tai toimielimen päätösvaltaan kuuluvat mm. seuraavat asiat:

- toiminnan järjestäminen ja koordinointi
- ostopalvelusopimusten tekeminen³¹ ja valvonnan toteuttaminen
- avustuksista päättäminen ja valvonnan toteuttaminen
- toimintasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen
- päätös lapsen ottamisesta aamu- ja iltapäivätoimintaan
- toimintamaksun alentaminen ja perimättä jättäminen

5.3 Toimintasuunnitelma

Aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevasta kunnan toimintasuunnitelman sisällöstä ei ole annettu sellaisia tarkempia säännöksiä, joihin perusopetuslaki viittaa³². Kunta päättää toimintasuunnitelman sisällöstä.

Toimintasuunnitelma sisältää mm. seuraavat asiat:

1. Toiminta-ajatus ja tavoitteet
2. Sisällölliset painoalueet ja suunnittelun periaatteet
3. Toiminnan järjestämiseen liittyvät keskeiset asiat. Näitä ovat mm:
 - toimintapaikat ja -tilat
 - toiminta-aika
 - toimintamaksu³³
 - toiminnasta tiedottaminen
 - toimintaan hakeminen ja valintakriteerit
 - lasten määrä ja toiminnan laajuus
 - lapsiryhmän koko
 - henkilöstön resursointi, henkilöstön rakenne ja ohjaajien kelpoisuus
 - ohjaajien rikostaustan selvittäminen
 - ohjaajien perehdyttäminen

²⁹ Perusopetuslaki 48 c § (1136/2003)

³⁰ Kuntalaki 50 § 1 mom. (1068/2008) ja 2 mom.

³¹ Laki julkisista hankinnoista (348/2007)

³² Perusopetuslaki 48 b § 4 mom. (1136/2003)

³³ Perusopetuslaki 48 f § (1081/2006)

- kulkemisen ja kuljetusten järjestäminen
 - välipalan järjestäminen
 - turvallisuus- ja pelastussuunnitelma
 - vakuutusasiat
 - taloussuunnitelma
4. Toiminnan seuranta ja arviointi
- toiminnan sisäinen arviointi
 - toiminnan ulkopuoliseen arviointiin osallistuminen
 - tulosten julkistaminen
5. Aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyö ja tiedonkulku
- kotien kanssa
 - koulun kanssa, yhteistyö luokan- ja erityisopettajien kanssa
 - lasta koskevien salassa pidettävien henkilötietojen luovuttamiseen liittyvä menettely
 - eri hallintokuntien välillä
 - toiminnan järjestäjän ja toteuttajien kesken
 - verkostoyhteistyössä
 - moniammatillinen oppilashuoltotyö
 - yritysten ja yhteisöjen kanssa tehtävä yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi aamu- ja iltapäivätoiminnassa³⁴

³⁴ Opetushallitus ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2014) Koulujen ja oppilaitosten sekä yritysten ja yhteisöjen välinen yhteistyö, markkinointi ja sponsorointi. Opetushallitus, Muistiot 2014:3.